

IŠTEKLIŲ RINKINYS

14 SEKA: Istorijos pritaikymas prieinamumui ir dalyviams su SLD

Tikslinė grupė: pedagogai, jaunimo darbuotojai, mokytojai

Numatoma trukmė: 2–3 valandos (galima suskirstyti į trumpesnes darbo sesijas arba sistemingai įtraukti į kūrimo ir peržiūros procesus).

Kontekstas: Ši seka padeda kūrėjams peržiūrėti ir pritaikyti jau parengtą istoriją, siekiant užtikrinti, kad ji būtų prieinama, suprantama ir įtraukianti vartotojams, turintiems specifinių mokymosi sunkumų (SLD), bei platesnei auditorijai, laikantis kognityvinio prieinamumo ir universalaus dizaino principų. Ji grindžiama universaliu požiūriu, aprašytu vadove „**Bendrasis požiūris į kognityvinį prieinamumą**“, parengtame pagal „AccessibleEU Centre“ programą¹. Šio požiūrio tikslas – kad turinys būtų lengviau suprantamas, kad jį visiems būtų lengviau suprasti bei su juo sąveikauti.

Kognityvinis prieinamumas (pagrindinė apibrėžtis)

Kognityvinis prieinamumas reiškia tai, kaip informacija yra struktūrizuojama, rašoma, pateikiama ir kaip su ja sąveikaujama, kad ją galėtų **lengvai suprasti ir naudoti** kuo daugiau žmonių.

Specifiniai mokymosi sutrikimai (SLD) – šioje sekcijoje

Šioje sekcijoje SLD besimokantieji (dalyviai) apibrėžiami kaip jauni žmonės, kurie gali patirti sunkumų: skaitydami ir suprasdami tekstą, apdorodami didelius informacijos kiekius, sutelkdami dėmesį ir koncentruodamiesi, naudodami savo galimybes atsiminti, organizuodamiesi ir orientuodamiesi.

Tai apima, pavyzdžiui, disleksiją, diskalkuliją, dispraksiją ar su dėmesiu susijusius sunkumus. Ši seka nereikalauja oficialios diagnozės ir nesikoncentruoja į etiketės, o į praktines supratimo kliūtis.

1. TIKSLAI

¹ „AccessibleEU“ centras, „*Bendrasis požiūris į kognityvinį prieinamumą*“, Europos Sąjunga, 2025 m. rugsėjo 26 d., https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/general-approach-cognitive-accessibility_en

Šios sekos pabaigoje dalyviai gebės:

- Patikrinti, ar jų istorija yra kognityviai prieinama
- Nustatyti kliūtis, susijusias su kalba, struktūra, navigacija ir multimedija
- Taikyti pagrindinius kognityvinio prieinamumo principus pasakojimo turiniui
- Pritaikyti tekstą, pasirinkimus ir vaizdinius elementus, siekiant pagerinti aiškumą ir skaitomumą
- Užtikrinti, kad istorija būtų įtrauki vartotojams su SLD, pernelyg nesupaprastinant jos turinio.

KONKRETŪS REZULTATAI: sekcijos pabaigoje bus parengta peržiūrėta ir prieinamesnė istorijos versija, pagrįsta prieinamumo patikrinimo kontroliniu sąrašu.

2. SEKOS APRAŠYMAS

Ši seka veda dalyvius per struktūrizuotą interaktyvios istorijos prieinamumo peržiūrą.

Dalyviai naudoja praktinį kontrolinį sąrašą, kad patikrintų:

- Kalbą ir skaitomumą
- Pasakojimo struktūrą ir pasirinkimų aiškumą
- Personažus ir nuoseklumą
- Vizualinius ir multimedijos elementus
- Navigaciją ir sąveikos modelius

Dėmesys skiriamas nedideliems, konkretiems patobulinimams, kurie padidina supratimą, sumažina kognityvinę naštą ir padeda įvairiems vartotojams, tuo pačiu didindami sąmoningumą ir jautrumą tam, kaip kiekvienas iš mūsų gali padaryti nedidelius, bet svarbius pakeitimus.

3. SIŪLAMOS VEIKLOS

1 veikla – Rašytinės dalies prieinamumo savikontrolė

Trukmė: 45 minutės (įskaitant peržiūrą ir perrašymą)

Instrukcijos: Naudokite [1 priede](#) pateiktą darbo lapą, kad sistemingai peržiūrėtumėte savo rašytinį turinį. Kiekvieną punktą pažymėkite „Taip“ arba „Reikia pataisyti“ ir atlikite atitinkamus pataisymus.

Rezultatas:

Anotuota istorijos versija, kurioje pabrėžti neaiškūs ar sudėtingi elementai ir perrašytos ištraukos, kad jas būtų lengviau skaityti ir suprasti.

2 užduotis – Multimedijos ir vaizdinės medžiagos peržiūra

Trukmė: 30–45 minutės

- Ar vaizdinė medžiaga padeda suprasti istoriją, ar ji yra tik papuošimas?
- Ar yra mirksinčių vaizdų, automatiškai paleidžiamų garsų, animacijų ir šių elementų sutapimų?
- Ar vaizdai yra nuoseklūs stiliumi ir prasme?
- Ar multimedija neatitraukia dėmesio nuo skaitymo tiek savo dizainu (neslepia teksto), tiek supratimu? (skaitytojai negali vienu metu skirti viso dėmesio kitam tekstui ir balsams).

Rezultatas:

Pritaikyti multimedijos elementai, atitinkantys prieinamumo principus

4. SKAITMENINIŲ ĮRANKIŲ RINKINYS SEKAI REALIZUOTI

- [LanguageTool](#): daugiakalbis rašymo asistentas, tikrinantis tekstų rašybą, gramatiką ir stilių.
- [Natural Reader](#): platforma, kuri bet kokį rašytinį tekstą, įskaitant dokumentus, PDF failus, elektronines knygas, interneto puslapius ir netgi tekstą iš vaizdų, konvertuoja į garso įrašą su natūraliai skambančiais balsais.

5. KAIP TAIKYTI ŠIAS VEIKLAS FORMALIOJE IR NEFORMALIOJE APLINKOJE

Formalusis (mokykla)

- Naudojama kaip turinio kūrimo arba skaitmeninio projekto peržiūros etapo dalis
- Integruojama į bendradarbiavimo istorijų kūrimo dirbtuves
- Palaiko įtraukiojo dizaino reikalavimus nekeičiant mokymo programos tikslų

Neformalus (darbas su jaunimu)

- Taikoma bendro kūrimo laboratorijose arba kūrybinio pasakojimo sesijose

- Skatina tarpusavio vertinimą ir grupinę refleksiją
- Gali būti pritaikytas trumpoms sesijoms arba pakartotiniams tobulinimams

6. PRITAIKYMAS MOKINIAMS SU SPECIFINIAIS MOKYMOSI SUTRIKIMAIŠ

Prieš pradėdant prieinamumo vertinimą, dalyviai raginami nustatyti ir išreikšti, kas jiems trukdo skaityti, naršyti ar suprasti istoriją.

Galimi pritaikymai:

- Sukurti asmeninį sunkumų žemėlapi (rašytinį, vaizdinį arba garso)
- Naudokite tokias užuominas kaip:
 - „Aš pasimetu, kai...“
 - „Per daug informacijos vienu metu apsunkina, kai...“
 - „Aš geriau suprantu, kai...“
- Leiskite dalyviams pasirinkti, kaip jie tai išreikš: raktažodžiais ar trumpais sakiniais, piktogramomis ar piešiniais.

Tikslas:

Tai padeda grupei suprasti, *į ką reikia sutelkti dėmesį* peržiūrint istoriją, ir paverčia gyvenimišką patirtį kūrybiniu ištekliu.

6.1 1-mos veiklos pritaikymas – prieinamumo savikontrolė

Pritaikymas:

- Naudokite supaprastintą kontrolinį sąrašą su:
 - Vienas klausimas vienoje eilutėje
 - Aiškios „taip“, „ne“ ir „nežinau“ atsakymų galimybės
 - Sutelkite dėmesį į tai, ką jie nustatė anksčiau
- Skaitykite kontrolinio sąrašo punktus garsiai arba naudokite garso įrašą
- Dirbkite poromis arba mažomis grupėmis
- Pateikite supaprastinto teksto pavyzdžius prieš ir po
- Priimkite žodinius performulavimus, kuriuos kitas dalyvis gali užrašyti

6.2 2-osios užduoties pritaikymas – daugialypės terpės apžvalga

Pritaikymas:

- Peržiūrėkite žiniasklaidos elementus po vieną tipą (pirmiausia vaizdus, tada garsą)
- Naudokite vedančius klausimus su vaizdinėmis užuominomis:
 - „Ar tai padeda man suprasti?“
 - „Ar tai mane blaško?“
- Leiskite dalyviams peržiūros metu išjungti garsą arba paslėpti animacijas

6.3 Darbo ritmas ir aplinka

Visose veiklose:

- Naudokite trumpus darbo blokus su aiškiais pradžios ir pabaigos taškais
- Leiskite daryti pertraukas ir dirbti lanksčiu grafiku
- Dirbkite ramioje aplinkoje, kurioje yra kuo mažiau trukdžių
- Dažnai kartokite instrukcijas ir apibendrinkite pagrindinius dalykus
- Priimkite skirtingus apdorojimo greičius ir strategijas

7. SUSIJUSI MOKYMO MEDŽIAGA

- [6 Pamoka – Pasakojimų pritaikymas skirtingiems mokymosi stiliams ir amžiaus grupėms \(16–26 metai\)](#)
- [7 Pamoka - Jaunimo grupių diskusijų ir problemų sprendimo užduočių palengvinimas](#)

1 PRIEDAS

IŠTEKLIŲ RINKINYS

14 Seka: Istorijos pritaikymas prieinamumui ir dalyviams su SLD

1 veikla - Rašytinės dalies prieinamumo savikontrolė

Vertinimo kriterijai	Patikrinimo sąrašas	Reikalingos korekcinės priemonės
Sakinio struktūra Ar sakiniai trumpi ir tiesioginiai?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Sudėtingus ar abstrakčius žodžius pakeisti paprasta kalba. >Vengti metaforų ar vaizdinių išsireiškimų, jei tai nėra būtina. Jei jie naudojami, pateikti aiškius pavyzdžius, dialogus ar paveikslėlius.
Idėjų intensyvumas Ar vienu metu išreiškiama tik viena idėja?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Ilgus sakinius suskaidyti į trumpesnius, konkretesnius vienetus.
Nuoseklumas Ar terminai, simboliai ir mygtukai naudojami nuosekliai?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Patikrinti, ar navigacijos užrašai (pvz., „kitas skyrius“) ir sąsajos elementai (garso ir vaizdo mygtukai) yra nuoseklūs. >Aiškiai atskirti pasakojamąjį tekstą nuo paaiškinamųjų pastabų (pvz., moksliniai faktai ar kontekstas).
Vizualinis išskyrimas Ar pasirinkimai aiškiai išsiskiria iš pasakojamojo teksto?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Naudoti spalvas, pasirinkimo galimybių išryškinimui. >Sukurti aiškų vizualinį atskyrimą tarp siužeto ir vartotojo sprendimų.
Nurodymų aiškumas Ar nurodymai yra aiškūs ir lengvai randami?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Pirmiausia pateikti pagrindines instrukcijas. >Paaiškinti, kaip naršyti, kur spustelėti ir ką reiškia naudojami simboliai.

Projektas „Žalioji saga“ (GREEN SAGA, Nr. 2024-2-LT02-KA220-YOU-000293123)

Finansuoja Europos Sąjunga. Tačiau išreikštos nuomonės ar požiūriai yra tik autorių nuomonės ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Jaunimo reikalų agentūros nuomonę ar požiūrį. Nei Europos Sąjunga, nei finansavimą skirianti institucija negali būti laikomos už juos atsakingomis.

14 Seka: Istorijos pritaikymas prieinamumui ir dalyviams su SLD

1 veikla - Rašytinės dalies prieinamumo savikontrolė

Vertinimo kriterijai	Patikrinimo sąrašas	Reikalingos korekcinės priemonės
Sakinio struktūra Ar sakiniai trumpi ir tiesioginiai?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Sudėtingus ar abstrakčius žodžius pakeisti paprasta kalba. >Vengti metaforų ar vaizdinių išsireiškimų, jei tai nėra būtina. Jei jie naudojami, pateikti aiškius pavyzdžius, dialogus ar paveikslėlius.
Idėjų intensyvumas Ar vienu metu išreiškiama tik viena idėja?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Ilgus sakinius suskaidyti į trumpesnius, konkretesnius vienetus.
Nuoseklumas Ar terminai, simboliai ir mygtukai naudojami nuosekliai?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Patikrinti, ar navigacijos užrašai (pvz., „kitas skyrius“) ir sąsajos elementai (garso ir vaizdo mygtukai) yra nuoseklūs. >Aiškiai atskirti pasakojamąjį tekstą nuo paaiškinamųjų pastabų (pvz., moksliniai faktai ar kontekstas).
Vizualinis išskyrimas Ar pasirinkimai aiškiai išsiskiria iš pasakojamojo teksto?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Naudoti spalvas, pasirinkimo galimybių išryškinimui. >Sukurti aiškų vizualinį atskyrimą tarp siužeto ir vartotojo sprendimų.
Nurodymų aiškumas Ar nurodymai yra aiškūs ir lengvai randami?	Taip / Reikia peržiūrėti	>Pirmiausia pateikti pagrindines instrukcijas. >Paaiškinti, kaip naršyti, kur spustelėti ir ką reiškia naudojami simboliai.

